

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ, ІМПОРТОЗАМІЩЕННЯ ТА ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ: ВЗАЄМОВПЛИВ І ВЗАЄМОЗАЛЕЖНІСТЬ

©2018 РУДНІЧЕНКО Є. М., ГАВЛОВСЬКА Н. І., ГАВЛОВСЬКА В. І.

УДК 658

Рудніченко Є. М., Гавловська Н. І., Гавловська В. І. Глобалізація, імпортозаміщення та економічна безпека держави: взаємовплив і взаємозалежність

У статті проаналізовано існуючі підходи до трактування категорії «глобалізація». Визначено неоднозначне ставлення до глобалізації в науковій сфері, оскільки поряд з позитивними елементами «стирання» кордонів та поглиблення економічних зв'язків виникає значна кількість загроз як для окремих країн, так і для окремих суб'єктів господарювання. Наведено рейтинг України за індексом рівня глобалізації – КОФ, який включає в себе складові, що вимірюють економічні, соціальні та політичні аспекти глобалізації, та представлено динаміку зміни цього індексу за 2017–2018 рр. Деталізовано дефініції національної безпеки та визначено особливості впливу глобалізації на національну економічну безпеку. Запропоновано низку заходів з мінімізації впливу глобалізації на національну економічну безпеку, серед яких імпортозаміщення, підтримка власного товаровиробника і збереження інтелектуального потенціалу нації.

Ключові слова: імпортозаміщення, економічна безпека, глобалізація, промисловість.

Табл.: 4. **Бібл.:** 21.

Рудніченко Євгеній Миколайович – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри менеджменту, адміністрування та готельно-ресторанної справи, Хмельницький національний університет (вул. Інститутська, 11, Хмельницький, 29016, Україна)

E-mail: e.m.rudnichenko@gmail.com

Гавловська Наталія Іванівна – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри менеджменту, адміністрування та готельно-ресторанної справи, Хмельницький національний університет (вул. Інститутська, 11, Хмельницький, 29016, Україна)

E-mail: nataligavlovsk@gmail.com

Гавловська Вікторія Ігорівна – аспірантка кафедри менеджменту, адміністрування та готельно-ресторанної справи, Хмельницький національний університет (вул. Інститутська, 11, Хмельницький, 29016, Україна)

УДК 658

Рудніченко Е. Н., Гавловская Н. И., Гавловская В. И. Глобализация, импортозамещение и экономическая безопасность государства: взаимовлияние и взаимозависимость

В статье проанализированы существующие подходы к трактовке категории «глобализация». Определено неоднозначное отношение к глобализации в научной сфере, поскольку вместе с положительными элементами «стирания» границ и углубления экономических связей возникает значительное количество угроз как для отдельных стран, так и для отдельных субъектов хозяйствования. Представлен рейтинг Украины по индексу уровня глобализации – КОФ, который включает в себя составляющие, которые измеряют экономические, социальные и политические аспекты глобализации, и показана динамика изменения этого индекса за 2017–2018 гг. Детализированы дефиниции национальной безопасности и определены особенности влияния глобализации на национальную экономическую безопасность. Предложен ряд мер по минимизации влияния глобализации на национальную экономическую безопасность, среди которых импортозамещение, поддержка собственного товаропроизводителя и сохранение интеллектуального потенциала нации.

Ключевые слова: импортозамещение, экономическая безопасность, глобализация, промышленность.

Табл.: 4. **Библ.:** 21.

Рудніченко Євгеній Николаевич – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри менеджменту, адміністрування та готельно-ресторанного дела, Хмельницький національний університет (вул. Інститутська, 11, Хмельницький, 29016, Україна)

E-mail: e.m.rudnichenko@gmail.com

Гавловская Наталія Іванівна – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри менеджменту, адміністрування та готельно-ресторанного дела, Хмельницький національний університет (вул. Інститутська, 11, Хмельницький, 29016, Україна)

E-mail: nataligavlovsk@gmail.com

Гавловская Виктория Игоревна – аспірантка кафедри менеджменту, адміністрування та готельно-ресторанного дела, Хмельницький національний університет (вул. Інститутська, 11, Хмельницький, 29016, Україна)

UDC 658

Rudnichenko Ye. M., Gavlovskaya N. I., Gavlovskaya V. I. Globalization, Import Substitution and Economic Security of the State: Interaction and Interdependence

The article analyzes the existing approaches to interpretation of the category of «globalization». The ambiguous attitude to globalization in the scientific sphere is defined, because together with positive elements of «erasing» of borders and deepening of economic relations there is a significant number of threats both for individual countries and for separate economic entities. The rating of Ukraine according to the index of the globalization level (KOF) is presented, which includes the components that measure the economic, social and political aspects of globalization, and dynamics of the change of this index for 2017–2018 are provided. The definitions of national security are detailed and the peculiarities of the influence of globalization on the national economic security are defined. A number of measures have been proposed to minimize the impact of globalization on the national economic security, among which: import substitution, support of own producers, and preservation of the intellectual potential of the nation.

Keywords: import substitution, economic security, globalization, industry.

Tbl.: 4. **Bibl.:** 21.

Rudnichenko Yevhenii M. – D. Sc. (Economics), Associate Professor, Professor of the Department of Management, Administration and Hotel and Restaurant Business, Khmelnytsky National University (11 Instyutyska Str., Khmelnytskyi, 29016, Ukraine)

E-mail: e.m.rudnichenko@gmail.com

Gavlovskaya Nataliia I. – D. Sc. (Economics), Associate Professor, Professor of the Department of Management, Administration and Hotel and Restaurant Business, Khmelnytsky National University (11 Instyutyska Str., Khmelnytskyi, 29016, Ukraine)

E-mail: nataligavlovsk@gmail.com

Havlovskaya Viktoriia I. – Postgraduate Student of the Department of Management, Administration and Hotel and Restaurant Business, Khmelnytsky National University (11 Instyutyska Str., Khmelnytskyi, 29016, Ukraine)

Питання національної безпеки в різних сферах суспільного життя стають все більш актуальними та привертають увагу науковців. Національна самоідентифікація та відстоювання власних національних інтересів в умовах глобалізації потребують виважених і системних заходів з боку інституціонального середовища та окремих державних інститутів. Збереження власного економічного потенціалу та розвиток економіки за рахунок власних товаровиробників є одним із пріоритетних завдань забезпечення економічної безпеки держави, тому імпортозаміщення та правильне використання глобалізаційних процесів у національних інтересах є обов'язковим елементом стратегії розвитку держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання глобалізації тривалий час досліджуються у працях таких науковців, як: Бек У., Хелд Д., Гольдблатт Д. Стігліц Дж. Економічна безпека держави висвітлюється у працях Васильціва Т., Власюка О., Горбуліна В., Козаченко Г. та інших. Однак системних досліджень впливу глобалізаційних процесів на економічну безпеку держави та визначення місця імпортозаміщення у цьому процесі на даний час явно недостатньо.

Основним завданням статті є ідентифікація взаємовпливу та взаємозалежності економічної безпеки держави, глобалізації та імпортозаміщення в реаліях розвитку економіки України.

Для ідентифікації процесів, що викликані глобалізацією, необхідно дослідити саму етимологію

поняття «глобалізація» (табл. 1) та представити різні визначення цього терміна в науковій літературі, оскільки і трактування сутності, і визначення особливостей глобалізаційних процесів різними науковими школами представляє інтерес з позиції виділення дискусійних положень та елементів.

Знаведених у табл. 1 трактувань стає зрозумілим неоднозначне ставлення до глобалізації в науковій сфері, оскільки поряд з позитивними елементами «стирання» кордонів та поглиблення економічних зв'язків виникає значна кількість загроз як для окремих країн, так і для окремих суб'єктів господарювання. У 2000 р. відомий дослідник глобалізації Ян Шолте узагальнив трактування глобалізації та виокремив п'ять найбільш ключових її визначень [20, с. 234–238]: 1) глобалізацію слід розглядати як інтернаціоналізацію, що знаходить прояв у поглибленні міжнаціональних соціальних та економічних відносин і поступовому переході до такого типу суспільних відносин, де першочерговими постають глобальні інтереси; 2) глобалізація як лібералізація; 3) глобалізація як процес, що уніфікує суспільні економічні відносини шляхом поширення знань та досвіду через світові інформаційні системи; 4) глобалізація як процес модернізації суспільства шляхом локального самовизначення та поширення модернізму; 5) глобалізація як механізм створення єдиного суспільного простору, що немає територіальних обмежень та

Таблиця 1

Економічна сутність поняття «глобалізація»

Автор, джерело	Визначення поняття
Андерсон У. [18, с. 210]	Процес, якого неможливо уникнути, розуміючи під ним «прискорено змінювану систему систем», яка приводить до політичних, культурних і навіть біологічних змін
Бек У. [1, с. 124]	Об'єктивний процес, який сам по собі не лише не загрожує ніякою катастрофою, але може вирішити ряд назрілих соціальних, політичних і культурологічних проблем людства
Уотерс М. [2, с. 100]	Знаково-символічний обмін, який виходить за окремі етнічні та географічні кордони, адже, перш за все, – це соціальний процес, в якому тиск географії на соціальні та культурні заходи знижується, а самі люди дедалі більшою мірою усвідомлюють це зниження
Дайнеко А. [5, с. 375]	Являє собою більш високий рівень розвитку інтернаціоналізації господарського життя, важливими складовими і кількісним відображенням якого є як зовнішня торгівля, так і іноземні інвестиції
Делягін М. [6, с. 12]	Процес формування та подальшого розвитку єдиного загальносвітового фінансово-економічного простору на базі нових, переважною мірою, комп'ютерних технологій
Стігліц Дж. [13, с. 32]	Це тісніша інтеграція держав і народів світу, спричинена величезним зниженням цін транспортування і комунікації та зломом штучних перепон для потоків товарів, послуг, капіталу, знань і (меншою мірою) людей через кордони. Глобалізація супроводжується створенням нових інституцій, які приєднуються до існуючих по різні боки кордонів
Ткач О. [14, с. 66]	Процес інтернаціоналізації виробництва й капіталу, що підкріплюється зрілими інституційними відносинами й відповідними інформаційними технологіями. Отже, глобалізація – це чергова, наступна, більш розвинена стадія розвитку процесу інтернаціоналізації
Удовик С. [15, с. 36]	Становлення та гармонізація багатомірного та багаторівневого світу, взаємопов'язаного в одних вимірах та гетерогенного – в інших, прохід, де перехід між вимірами здійснюватиметься за семіотичними методами

визначеності. Вона є процесом, що трансформує реконфігурацію географії таким чином, що суспільний простір вже не відображається у поняттях територіальних просторів, територіальних відстаней і кордонів [13, с. 223–224].

Ставлення до глобалізаційних процесів у світі реального бізнесу суттєво відрізняється, оскільки малий приватний бізнес не може бути конкурентом для ТНК і часто програє потужним компаніям, які поглинають дрібні фірми, у результаті розширюючи свій вплив на економіки різних країн. Однак з позиції наявності ресурсів для інноваційної діяльності та швидкого їх впровадження в реальне життя, безперечно, ТНК є локомотивом прогресу.

З 2002 р. по теперішній час при Швейцарському економічному інституті (*KOF Swiss Economic Institute*) за участю Федерального Швейцарського технологічного інституту (*Swiss Federal Institute of Technology*) здійснюються дослідження і публікуються результати рейтингу країн світу на підставі індексу рівня глобалізації KOF (*KOF Index of Globalization*). Індекс позиціонується як комбінований показник, який дозволяє оцінити масштаб інтеграції тієї чи іншої країни у світовий простір і виконати порівняння різних країн за його компонентами.

Автори проекту визначають глобалізацію як процес, який руйнує національні кордони, інтегрує національні економіки, культури, технології та управління, а також створює складні відносини і взаємозв'язки, опосередковані через різноманітні потоки, що включають людей, капітали, ідеї тощо. Тому індекс рівня глобалізації KOF включає в себе змінні, що вимірюють економічні, соціальні та політичні аспекти глобалізації. Отже, всі країни, що досліджуються в рамках індексу рівня глобалізації KOF, оцінюються за 24 показниками, які об'єднані в три основні групи глобальної інтеграції [19]:

1. *Економічна глобалізація* – обсяг міжнародної торгівлі, рівень міжнародної ділової активності, торговельні потоки, міжнародні інвестиції, тарифна політика, обмеження і податки на міжнародну торгівлю тощо.

2. *Соціальна глобалізація* – рівень культурної інтеграції, відсоток іноземного населення, міжнародний туризм, міжнародні особисті контакти, обсяг телефонного трафіку, поштових відправлень, транскордонних грошових переказів, інформаційні потоки, розвиток інформаційно-комунікаційної інфраструктури тощо.

3. *Політична глобалізація* – членство держав у міжнародних організаціях, участь у міжнародних місіях (включаючи місії ООН), ратифікація міжнародних багатосторонніх договорів, кількість посольств та інших іноземних представництв в країні тощо.

Індекс рівня глобалізації обчислюється як сума складових з ваговими коефіцієнтами: економічна

глобалізація – 36%, соціальна глобалізація – 39% і політична глобалізація – 25% відповідно. Дані щодо місця в рейтингу України серед країн світу на підставі індексу рівня глобалізації KOF (*KOF Index of Globalization*) наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Рейтинг України за індексом рівня глобалізації KOF

Показник	Значення показника			
	2017 р.		2018 р.	
	Рейтинг	Значення показника	Рейтинг	Значення показника
Економічна глобалізація	63	68,42	26	79,83
Соціальна глобалізація	63	61,05	78	58,53
Політична глобалізація	43	84,90	37	86,87
Індекс рівня глобалізації KOF	45	70,24	30	75,08

Джерело: складено за [19].

Дані табл. 2 свідчать про значні зміни в рейтингу України за даними індексу рівня глобалізації KOF, а саме: у 2017 р. найбільш розвинутою була політична складова, що значно втратила позиції на початок 2018 р. Однак відбулися позитивні зміни в економічній складовій, що значно покращила свої позиції у 2018 р. у порівнянні з 2017 р. (2017 р. – 63 позиція у рейтингу; 2018 р. – 26 позиція у рейтингу).

Кількісними характеристиками глобалізації визнано: збільшення світового експорту та його частки у ВВП країн світу; величезне зростання прямих іноземних інвестицій, потоків капіталу, щорічного обороту на валютних ринках, обсягів міжнародного банківського кредитування, туризму, міграції робочої сили; тривалість телефонних розмов; роль Інтернету, засобів масової інформації, а отже, небачене зростання обміну ідеями, інформацією, поширення взаємодії та спілкування громадських організацій, простих людей. Глобалізація формує нову еру взаємодії між націями та економічними системами, розширює сферу контактів людей – це і економіка, і технології, і культура, і управління [17, с. 438].

Однак з позиції національної безпеки в цілому та національної економічної безпеки зокрема виникає безліч процесів, що складно піддаються контролю і дозволяють більш розвиненим країнам «підпорядковувати» економіки менш розвинених країн з подальшим перетворенням їх на сировинні придатки.

Сьогодні в Україні нормативний детермінант категорії «національна безпека» формується відповідно до пункту 17 частини першої статті 92 Консти-

туції України, Закону України від 19 червня 2003 р. № 964-IV «Про основи національної безпеки України», Концепції (основ державної політики) національної безпеки України та інших численних підвідомчих нормативно-правових документів і відзначається у формуванні та здійсненні цілеспрямованої політики держави щодо захисту її національних інтересів; у вирішенні багатьох внутрішніх і зовнішніх проблем у політичній, економічній, військовій, екологічній, науково-технологічній, інформаційній та інших сферах. Дефініції національної безпеки наведено в *табл. 3*.

Згідно із Законом України «Про основи національної безпеки України» під національними інтересами розуміють життєво важливі матеріальні, інтелектуальні й духовні цінності українського народу як носія суверенітету та єдиного джерела влади в Україні, визначальні потреби суспільства і держави, реалізація яких гарантує державний суверенітет України та її прогресивний розвиток. А загрози національним інтересам визначено як наявні та потенційно можливі явища і чинники, що створюють небезпеку життєво важливим національним інтересам України. У Законі виділено основні сфери національної безпеки, до яких належать: зовнішньополітична, державна, військова сфера та сфера безпеки державного кордону, внутрішньополітична, економічна, соціальна та гуманітарна, науково-технологічна, екологічна й інформаційна [8].

Враховуючи реальний стан національної безпеки України, у сучасних умовах необхідно кардинально переосмислювати задекларовані раніше концептуальні її положення та реалізовувати конкретні заходи в кожній сфері. Так, одним із важливих елементів національної та економічної безпеки держави є імпортозаміщення, підтримка власного товаровиробника і збереження інтелектуального потенціалу нації та безпосередньо людського капіталу. Всі вищезазначені елементи взаємопов'язані, оскільки інвестиції у вітчизняне виробництво та забезпечення належного рівня оплати праці дозволяє формувати додану вартість у межах країни і стримує відтік робочої сили за кордон. Для визначення пріоритетних напрямів імпортозаміщення наведемо товарну структуру імпорту України у 2016–2017 рр. (*табл. 4*).

У 2017 р. найбільшу частку у структурі імпорту становили мінеральні продукти (25,2%); машини, обладнання та механізми, електротехнічне обладнання (20,0%); продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості (13,2%); засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби (8,4%). При цьому в порівнянні з показниками 2016 р. за всіма перерахованими позиціями відбулося зростання обсягів імпорту.

Це свідчить про поглиблення кризових явищ саме у промисловості та відставання вітчизняних виробників від конкурентів на зовнішніх ринках. І якщо

Таблиця 3

Дефініції національної безпеки

Автор(-и), джерело	Визначення поняття
Возженніков А. [3, с. 55]	Стан країни, при якому відсутні або усунені реальні зовнішні та внутрішні загрози її національним інтересам і національному характеру життя
Гончаренко О., Лисичин Е., Вагапов В. [4, с. 18]	Це категорія, яка характеризує ступінь (міру, рівень) захищеності життєво важливих інтересів, прав і свобод особи, суспільства й держави від зовнішніх і внутрішніх загроз або ступінь відсутності загроз правам і свободам людини, базовим інтересам і цінностям суспільства й держави
Закон України «Про основи національної безпеки України» [8]	Захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства й держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання та нейтралізація реальних і потенційних загроз національним інтересам та іншим сферам державного управління при виникненні негативних тенденцій щодо створення потенційних або реальних загроз національним інтересам
Кондратьєв Я., Ліпкан В. [9, с. 1]	Здатність нації задовольняти потреби, необхідні для її самозбереження, самовідтворення і самовдосконалення з мінімальним ризиком збитку для базових цінностей її нинішнього стану
Ліпкан В., Ліпкан О., Яковенко О. [10, с. 5]	Сукупність офіційно прийнятих поглядів на цілі та державну стратегію у сфері забезпечення безпеки особистості, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз політичного, економічного, соціального, військового, техногенного, екологічного, інформаційного та іншого характеру з урахуванням наявних ресурсів і можливостей
Петрів І. [11, с. 107]	Здатність особи, суспільства і держави до захисту та стан їх захищеності від сукупності об'єктивно існуючих факторів, які створюють реальну небезпеку національним інтересам країни
Циганов В. [16, с. 33]	Міра реального рівня прав і свобод членів людського співтовариства (громадян) відповідної цьому співтовариству держави

Товарна структура імпорту у 2016–2017 рр., млн дол. США

Назва товарів	2016 р.			2017 р.		
	Млн дол. США	У % до 2016 р.	У % до загального обсягу	Млн дол. США	У % до 2016 р.	У % до загального обсягу
Усього, у тому числі:	39249,8	104,6	100,0	49598,5	126,4	100,0
I. Живі тварини; продукти тваринного походження	626,3	114,2	1,6	731,5	116,8	1,5
II. Продукти рослинного походження	1284,8	112,1	3,3	1368,0	106,5	2,8
III. Жири та олії тваринного або рослинного походження	246,0	134,9	0,6	266,6	108,4	0,5
IV. Готові харчові продукти	1734,0	107,9	4,4	1933,2	111,5	3,9
V. Мінеральні продукти	8495,0	72,7	21,6	12504,6	147,2	25,2
VI. Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	5619,5	112,2	14,3	6546,5	116,5	13,2
VII. Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них	2866,9	108,3	7,3	3245,5	113,2	6,5
VIII. Шкури необроблені, шкіра вичищена	208,8	124,8	0,5	251,3	120,3	0,5
IX. Деревина і вироби з деревини	196,7	132,7	0,5	250,5	127,3	0,5
X. Маса з деревини або інших волокнистих целюлозних матеріалів	915,3	104,2	2,3	954,8	104,3	1,9
XI. Текстильні матеріали та текстильні вироби	1545,7	109,3	3,9	1738,3	112,5	3,5
XII. Взуття, головні убори, парасольки	269,4	108,5	0,7	267,1	99,1	0,5
XIII. Вироби з каменю, гіпсу, цементу	605,8	118,8	1,5	651,0	107,5	1,3
XIV. Перли природні або культивовані, дорогоцінне або напівдорогоцінне каміння	67,3	93,7	0,2	54,6	81,1	0,1
XV. Недорогоцінні метали та вироби з них	2306,5	115,1	5,9	3012,0	130,6	6,1
XVI. Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання	7889,4	125,8	20,1	9901,7	125,5	20,0
XVII. Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби	2959,5	169,7	7,5	4177,6	141,2	8,4
XVIII. Прилади та апарати оптичні, фотографічні	580,2	125,1	1,5	782,9	134,9	1,6
XX. Різні промислові товари	626,3	122,3	1,6	720,0	115,0	1,5
XXI. Твори мистецтва	1,3	204,6	0,0	0,8	58,1	0,0
XXII. Товари, придбані в портах	165,1	90,2	0,4	200,0	121,2	0,4

Джерело: складено за [7; 12].

з мінеральними продуктами ситуація пояснюється значним зростанням обсягів імпорту енергоносіїв, яких недостатньо всередині країни, то імпорт продукції машинобудування та хімічної промисловості необхідно розглядати з позиції системних прорахунків інституціональних структур. Аграрний сектор та експорт продукції сировинного призначення не спроможні забезпечити зростання економіки країни та реалізувати амбітні плани входження України у топ-20 країн за рівнем ведення бізнесу. Тому з метою забезпечення економічної безпеки держави необхідно терміново визначити пріоритетні галузі розвитку економіки, створювати необхідні інституціональні умови ведення бізнесу та гарантувати переваги іноземним інвесторам у визначених сферах. При цьому глобалізаційні процеси можуть позитивно позначитися на розвитку визначених сфер за рахунок експансії капіталу і технологій, а за умови взаємовигідного партнерства будуть забезпечувати розвиток національної економіки в цілому. Зрозуміло, що військові дії на сході країни, як один з негативних проявів глобалізаційних процесів, суттєво підірвали економічний потенціал країни, однак іноземні бізнес-партнери відкрито нарікають на посилення корупційної складової в інституціональному середовищі та відсутність реальних реформ.

Деолігархізація бізнесу та зменшення впливу великих корпорацій на економіку окремих країн, як одна з вимог антиглобалістів, є актуальною і для України, оскільки за 2017 р. суттєво зросли обсяги інвестування в економіку України з Російської Федерації та Кіпру, що свідчить про повернення російського капіталу в економіку нашої країни та капіталу вітчизняних олігархічних груп. При цьому такий капітал орієнтується на підприємства сировинного спрямування, що сприяє «вимиванню» ресурсів та зниженню економічного потенціалу нашої країни. А інноваційний розвиток і розвиток вітчизняної промисловості залишається лише в декларативній формі при обговоренні перспектив майбутніх реформ.

ВИСНОВКИ

Економіка України у світлі глобалізаційних процесів стає все більш залежною від зовнішнього впливу та набуває ознак сировинного придатку економік розвинених країн. Зростання обсягів імпорту наукомісткої продукції з високою доданою вартістю свідчить про неспроможність її виробництва в існуючих реаліях вітчизняними підприємствами. Така ситуація формує вагомі загрози національній економічній безпеці, що потребує оперативної реакції інституціональних структур і формування політики імпортозаміщення як одного з можливих шляхів стабілізації ситуації в економіці країни. Традиційно розвинені вітчизняні галузі промисловості (машинобудування та хімічна промисловість) на сьогодні катастрофічно відстають від конкурентів на світових ринках, що

обумовлює зростання обсягів імпорту продукції таких галузей. Тому для виправлення ситуації необхідно визначити пріоритетні галузі розвитку економіки, що можуть генерувати додаткову вартість та забезпечувати інноваційний розвиток країни. Без цього навіть у середньостроковій перспективі виживання української економіки буде надскладним завданням. Лише зміни інституціонального середовища функціонування вітчизняного бізнесу можуть сформувати передумови подолання негативного тренду розвитку української економіки та забезпечити достатній рівень економічної безпеки держави. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Бек У. «Бразилианізація» Запада – два сценарія, одно вступлення // В кн. : Прекрасный новый мир труда. Проект всемирного гражданского общества. URL: <https://www.docme.ru/doc/58097/andrej-fursov---obshhestvobudushhego>
2. Уотерс М. Глобализация. М., 2000. 415 с.
3. Возженников А. В. Национальная безопасность: теория, политика, стратегия. М. : НПО «Модуль», 2000. 234 с.
4. Гончаренко О. М., Лисицин Е. М., Вагапов В. Б. Поняття національної безпеки в контексті національних інтересів України. *Наука і оборона*. 2002. № 1. С. 18–24.
5. Дайнеко А. Е. Критерии эффективности внешнеэкономической деятельности и интеграции стран в мировую экономику // Проблемы прогнозирования и государственного регулирования социально-экономического развития : материалы 4-й междунар. науч. конф. (г. Минск, 2–3 октября 2003 г.). Минск, 2003. Т. 1. С. 375–388.
6. Делягин М. Мир 2010–2020 годов: некоторые базовые тенденции и требования к России. URL: http://www.perspektivy.info/book/mir_2010_2020_godov.htm
7. Експрес-випуск «Зовнішня торгівля України товарами у 2017 році». URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
8. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 р. № 964-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/964-15>
9. Кондратьєв Я. Ю., Ліпкан В. А. Концепція національної безпеки України: теоретико-правові аспекти зарубіжного досвіду. Київ : Національна академія внутрішніх справ України, 2003. 20 с.
10. Ліпкан В. А., Ліпкан О. С., Яковенко О. О. Національна і міжнародна безпека у визначеннях та поняттях. Київ : Текст, 2006. 256 с.
11. Петрів І. Конституційно-правове поняття національної безпеки. *Право України*. 2005. № 5. С. 105–107.
12. Статистичний збірник «Зовнішня торгівля України товарами та послугами у 2016 році». URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
13. Стігліц Дж. Глобалізація та її тягар / пер. з англ. А. Іщенко. Київ: Вид. дім «КМ Академія», 2003. 252 с.
14. Ткач О. В. Методологічний зміст понять інтернаціоналізація, інтеграція й глобалізація в сучасній науці. *Економічний аналіз*. 2009. № 4. С. 65–68.
15. Удовик С. Л. Глобализация: семиотические подходы. Киев : Ваклер, 2002. 461 с.
16. Циганов В. В. Національна безпека України : навч. посіб. Київ : Національна академія внутрішніх справ України, 2004. 100 с.

17. Чухно А. А. Постіндустріальна економіка: теорія, практика та їх значення для України. Київ : Логос, 2003. 631 с.
18. Anderson W. All connectedo nove. Vite in Globale Civilizzazione. Westview Press-Roma, 2001. 310 p.
19. KOF Globalisation Index. URL: <https://www.kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html>
20. Scholte J. A. Globalization. A critical introduction. London : Palgrave, 2000. 361 p.
21. The KOF Globalisation Index – Revisited. URL: https://www.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/dual/kof-dam/documents/Globalization/2018/KOF_Globalisation%20Index_Revisited.pdf

REFERENCES

- Anderson, W. *All connectedo nove. Vite in Globale Civilizzazione*. Westview Press-Roma, 2001.
- Bek, U. "«Brazilianizatsiya» Zapada – dva stsenariya, odno vstupleniye" ["Brazilianization" of the West – two scenarios, one introduction]. *Prekrasnyy novyy mir truda. Proekt vseмирного grazhdanskogo obshchestva*. <https://www.docme.ru/doc/58097/andrej-fursov---obshchestvo-budushhego>
- Chukhno, A. A. *Postindustrialna ekonomika: teoriia, praktyka ta yikh znachennia dlia Ukrainy* [Post-industrial economics: theory, practice and their significance for Ukraine]. Kyiv: Lohos, 2003.
- Dayneko, A. Ye. "Kriterii effektivnosti vneshneekonomicheskoy deyatel'nosti i integratsii stran v mirovuyu ekonomiku" [Criteria for the effectiveness of foreign economic activity and the integration of countries into the world economy]. *Problemy prognozirovaniya i gosudarstvennogo regulirovaniya sotsialno-ekonomicheskogo razvitiya*, vol. 1. Minsk, 375-388.
- Delyagin, M. "Mir 2010-2020 godov: nekotoryye bazovyye tendentsii i trebovaniya k Rossii" [The world of 2010-2020: some basic trends and requirements for Russia]. http://www.perspektivy.info/book/mir_2010_2020_godov.htm
- "Ekspres-vypusk «Zovnishnia torhivlia Ukrainy tovaramy u 2017 rotsi»" [Express-issue "Ukraine's Foreign Trade in Goods in 2017"]. <http://www.ukrstat.gov.ua>
- Honcharenko, O. M., Lysytsyn, E. M., and Vahapov, V. B. "Poniattia natsionalnoi bezpeky v konteksti natsionalnykh interesiv Ukrainy" [The concept of national security in the context of Ukraine's national interests]. *Nauka i oborona*, no. 1 (2002): 18-24.
- Kondratiev, Ya. Yu., and Lipkan, V. A. *Kontseptsiiia natsionalnoi bezpeky Ukrainy: teoretyko-pravovi aspekty zarubizhnoho dosvidu* [The Concept of National Security of Ukraine: theoretical and legal aspects of foreign experience]. Kyiv: Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav Ukrainy, 2003.
- "KOF Globalisation Index". <https://www.kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html>
- Lipkan, V. A., Lipkan, O. S., and Yakovenko, O. O. *Natsionalna i mizhnarodna bezpeka u vyznachenniakh ta poniattiakh* [National and international security in definitions and concepts]. Kyiv: Tekst, 2006.
- [Legal Act of Ukraine] (2003). <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/964-15>
- Petriv, I. "Konstytutsiino-pravove poniattia natsionalnoi bezpeky" [The Constitutional and Legal Concept of National Security]. *Pravo Ukrainy*, no. 5 (2005): 105-107.
- Scholte, J. A. *Globalization. A critical introduction*. London: Palgrave, 2000.
- Stiglits, Dzh. *Hlobalizatsiia ta yii tiahar* [Globalization and its burden]. Kyiv: VD «KM Akademiia», 2003.
- "The KOF Globalisation Index – Revisited". https://www.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/dual/kof-dam/documents/Globalization/2018/KOF_Globalisation%20Index_Revisited.pdf
- Tkach, O. V. "Metodolohichniy zmist poniat internatsionalizatsiia, intehtratsiia i hlobalizatsiia v suchasni nautsi" [Methodological content of the concepts of internationalization, integration and globalization in modern science]. *Ekonomichnyi analiz*, no. 4 (2009): 65-68.
- Tsyhanov, V. V. *Natsionalna bezpeka Ukrainy* [National Security of Ukraine]. Kyiv: Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav Ukrainy, 2004.
- Udovik, S. L. *Globalizatsiia: semioticheskiye podkhody* [Globalization: semiotic approaches]. Kyiv: Vakler, 2002.
- Uoters, M. *Globalizatsiia* [Globalization]. Moscow, 2000.
- Vozzhennikov, A. V. *Natsionalnaya bezopasnost: teoriya, politika, strategiya* [National security: theory, policy, strategy]. Moscow: NPO «Modul», 2000.
- "Zovnishnia torhivlia Ukrainy tovaramy ta posluhamy u 2016 rotsi" [Ukraine's foreign trade in goods and services in 2016]. <http://www.ukrstat.gov.ua>